

18. august: sv. Helena, cisárovná

14. september: Povýšenie sv. Kríža

---

* okolo 249 Drepanon,
neskôr Helenopolis, dnes Hersek,
Turecko

† 18. august (?) 329 (?)

Nikomédia, dnes Ízmir, Turecko

*Význam mena: jasná, znamenitá
(gr.)*

Atribút: kríž

Sv. Helena, celým menom Flavia Júlia Helena Augusta bola matkou cisára Konštantína Veľkého. Narodila sa v polovici 3. storočia v plebejskej pohanskej rodine v Bitýnii v meste Drepane (severozápadná Malá Ázia). Okolo roku 270 sa vydala za rímskeho generála Konštancia Chlóra, ktorý tade prechádzal a ktorého očarila jej krása a inteligencia. Jej syn Konštantín sa narodil v roku 274.

V roku 293 za vlády Diokleciána generál Konštancius dostal titul spolucisára a podľa zvykov rímskeho práva sa musel oženiť s nevlastnou dcérou spolucisára Maximiána Teodorou. Helena sa teda vzdialila s cisárskemu dvoru. Konštantín bol povolaný na cisársky dvor, aby získal patričnú výchovu. Roku 305 sa Dioklecián vzdal vlády a takisto aj Maximián. Konštancius Chlorus stal cisárom na Západe a Galérius na Východe. Rok na to Konštancius zomrel a Konštantín prevzal vládu po ňom. Po víťaznej bitke roku 312 pri Milvijskom moste nad protivníkmi, ktorí mu odopierali cisárstvo, prebral vládu nad Rómom. Jeho vlajka pri vstupe do Ríma už niesla znak Krista. Začiatkom roku 313 vydal slávny Milánsky edikt, ktorým udelil náboženskú slobodu všetkým obyvateľom Rímskej ríše. Hneď povolal k sebe svoju matku Helenu, ktorej dal titul Augusta (cisárovná). Ako sa Helena dostala ku kresťanstvu, nevieme s istotou povedať. Obrátila sa asi vo veku šesťdesiat rokov a robila mnoho vecí v prospech Cirkvi, charity. Odteraz žila cisárovná úplne pre svoju kresťanskú vieru, starala sa o chudobných a **slúžila Kristovi plná horlivosti a odovzdanosti. Nechala postaviť mnohé kostoly**, v Trevíre, Bonne, Xantene a Kolíne, **tiež kostol Santa Croce in Gerusalemme, v ktorom** sa okrem

18. august: sv. Helena, cisárovná

14. september: Povýšenie sv. Kríža

Časti z **pravého dreva Kristovho svätého Kríža** uchovávajú **aj iné vzácne relikvie** späté s **Kristovým umučením**. Pod týmto kostolom - bazilikou je **zem z jeruzalemskej Kalvárie**, ktorú **sv. Helena priviezla spolu so vzácnymi relikviami Kristovho umučenia** zo svojej púte do **Svätej zeme**. Na túto púť sa vydala okolo roku **325**. Cirkevní historici zo 4. a 5. stor. vravia, že sv. Helena sa vydala hľadať Spasiteľov sv. Kríž pod vplyvom jedného zo svojich snov. Keď prišla do Jeruzalema, **dala na Kalvárii hľadať Kristov životodarný svätý Kríž**, ktorý napokon **roku Pána 326** aj **našla**. Snažila sa aj vplývať na svojho syna, aby prijal kresťanstvo. Ten bol voči kresťanom veľmi ústretový, hoci pokrstený bol až na smrteľnom lôžku. Vďaka svojej matke Helene dal zrucať pohanské chrámy a sochy. Púť a námahy však dosť vyčerpali vtedy už asi osemdesiatročnú cisárovnú. Zomrela roku 330 v Nikomédii v synovom náručí. Smútila za ňou celá ríša i Cirkev. Konštantín jej dal vystrojiť naozaj veľkolepý cisársky pohreb. Jej telo previezli do Ríma a uložili ho do sarkofágu, ktorý si cisár pôvodne nachystal pre seba. Bolo to neďaleko katakomb sv. Petra a Marcelína na Via Labicana (už mimo Ríma).

Osemsmerovka s tajničkou:

(pápež Benedikt XVI.)

AUGUSTA, BIELA, BITKA,
CHARITA, CHRÁM, CIRKEV,
DIOKLECIÁN, HELENOPOLIS,
JEŽIŠ, KATAKOMBY,
KONŠTANCIUS, KREŠTANSTVO,
KRISTUS, KRST, KRÍŽ,
MILVIJSKÝ MOST,
MILÁNSKY EDIKT, NIKOMÉDIA,
OBRÁTENIE, POHREB,
POZOSTATKY, PÚŤ, RÍM,
SARKOFÁG, VEĽKOLEPÝ, ŽIVOT

K	P	O	Z	O	S	T	A	T	K	Y	C	Ž	T
O	Ý	P	E	L	O	K	L'	E	V	S	I	A	V
Y	H	Ú	S	U	T	S	I	R	K	V	R	Ý	B
A	K	Ť	O	I	B	E	R	H	O	P	K	R	K
Í	Ž	Y	B	M	O	K	A	T	A	K	E	U	O
Š	N	K	R	E	S	Ť	A	N	S	T	V	O	N
M	I	L	Á	N	S	K	Y	E	D	I	K	T	Š
V	K	Ž	T	A	T	I	R	A	H	C	Y	A	T
C	O	H	E	Ý	S	B	A	I	S	A	Ž	U	A
H	M	I	N	J	R	Í	M	V	Ž	O	T	G	N
R	É	D	I	O	K	L	E	C	I	Á	N	U	C
Á	D	H	E	L	E	N	O	P	O	L	I	S	I
M	I	L	V	I	J	S	K	Ý	M	O	S	T	U
U	A	L	E	I	B	G	Á	F	O	K	R	A	S

18. august: sv. Helena, cisárovná

14. september: Povýšenie sv. Kríža

Legenda o Spasiteľovom svätom životodarnom Kríži

Keď praotec Adam zomieral, jeho syn Seth bol taký vyľakaný, že bežal cez hory a údolia a kričal k Bohu o pomoc. Vtedy poslal Najmilosrdnejší k bezmocnému anjela, ktorý priniesol Sethovi ratolesť z rajského stromu poznania. Anjel povedal Sethovi: „Zasad' túto ratolesť, a ak dá plody, bude z človeka sňaté prekliatie hriechu a smrti.“

Seth sa vrátil s touto ratolesťou (výhonkom) k otcovi Adamovi, ale našiel Adama už mŕtveho. Seth dôveroval Pravde všemohúceho Boha a zasadil výhonok na vrchole hory Libanon a svojho otca Adama pochoval na rovnakom mieste. Z výhonku vyrástol strom, väčší a mocnejší ako všetky stromy na vrchu.

V tom roku, ako kráľ Šalamún poslal svojich ľudí, aby Bohu postavili v Jeruzaleme nádherný chrám, prišli aj na vrch Libanon a našli strom, zoťali ho spolu s inými stromami a jeho kmeň dopravili do Jeruzalema. Ukázalo sa však, že kmeň, ktorý zoťali, nepasuje celkom k ostatným stromom; tesári ho teda dali stranou a keď ho videl kráľ Šalamún, rozkázal, aby z neho urobili lávku cez potok v údolí Cidron. Potom prišla bohatá a nadovšetko múdra kráľovná zo Sáby, aby súťažila so Šalamúnom v múdrosti. Našla u Šalamúna všetko tak, ako to zodpovedalo jeho chýru. Ukázal jej mesto Jeruzalem, zaviedol ju aj do údolia Cidron a ukázal jej lávku, ktorá bola zo zvláštneho rajského stromu. Vtedy zostala kráľovná zo Sáby preľaknutá na lávke stáť, kľakla si a začala sa modliť. Keď sa neskôr vrátila do svojej krajiny, napísala Šalamúnovi, aby ten kmeň dobre opatroval, lebo príde čas, keď ľudia z neho urobia kríž a zavesia naň úbohého Syna človeka, smrťou tohto človeka bude prekliaty celý židovský národ a Šalamúnova ríša bude zničená. Vtedy sa kráľ tak veľmi naľakal, že nechal v noci kmeň stromu odniesť a schovať v jednej opustenej jaskyni v meste. Potom zariadil, aby sa v jaskyni nazhromaždila voda a vzniklo jazero, a každé ráno zostúpil z neba anjel a pohýnal vodou. A okolo jazera ležali mnohí chorí, lebo prvý chorý, ktorý zostúpil do vody, keď sa vody pohýňali, sa uzdravil.

Prišli roky, keď bol na Zemi Kristus a padol do rúk svojim nepriateľom. Tej noci sa zem zatriasla, takže kmeň stromu, ktorý schoval kráľ Šalamún, sa uvoľnil z hĺbky a objavil sa plávajúci na hladine jazera. Tesári, ktorých veľrada poslala hľadať drevo a urobiť z neho kríž pre Krista, išli tej noci okolo jazera a videli v mesačnom svite plávajúci strom. Vytiahli ho na breh a urobili z neho kríž, na ktorom trpel a zomrel Syn človeka. Keď Kristus víťazne vstal z mŕtvych, poslala

18. august: sv. Helena, cisárovná

14. september: Povýšenie sv. Kríža

---

veľrada sluhov, aby tri kríže, na ktorých visel Kristus a obaja lotri, zakopali spolu s mučiacimi nástrojmi v jednej jaskyni na Kalvárii.

Keď po niekoľkých sto rokoch cisárovná Helena prišla do Jeruzalema, pozvala si židovských mudrcov k sebe. Židia sa ale veľmi preľakli, keď počuli, že cisárovná chce vedieť, kde leží drevo kríža, na ktorom trpel Kristus. Iba jeden z nich poznal to miesto, volal sa Judáš (Júda). Nechcel prezradiť svoje tajomstvo, lebo jeho starý otec mu povedal, že „keď raz budú hľadať Kristov kríž, bude to koniec židovskej ríše a odvtedy budú vládnuť tí, ktorí uctievať Ukrižovaného...“ Cisárovnú zaviedli k Judášovi, lebo žiadny zo Židov nechcel mať s vecou nič spoločné. Keď cisárovná položila Judášovi otázku, odpovedal: „Ó, Pani, akoby som mohol poznať to miesto, veď odvtedy uplynulo viac ako 200 rokov!“ Helena poslala všetkých, ktorí tam boli, preč a povedala Judášovi: „Prisahám ti pri Ukrižovanom, že ťa nechám zahynúť od hladu, ak mi nepovieš pravdu.“ A nechala ho hodiť do vyschnutej studne. Tam ležal Judáš viacero dní a trpel o hlade a smäde. Nakoniec prosil, aby ho vytiahli, že chce ukázať cisárovnej miesto, kde je kríž. A tak sa stalo. Zaviedol cisárovnú a jej sprievod na miesto a cisárovná sa horlivo modlila. Vtedy sa pohla zem na jednom mieste a Judáš začal zo všetkých síl kopať. Pod zemou našli tri kríže, ale nevedeli rozpoznať Kristov kríž od krížov lotrov. Preto položili kríže uprostred mesta a čakali, či Pán ukáže svoju moc. Tu niesli okolo mŕtveho mládenca.

Vtedy Judáš zastavil sprievod a položil prvý a druhý kríž nad mŕtveho, ale ten sa nepohol. Keď položil naňho tretí kríž, mládenec ožil, vstal a chválil Boha. Vtedy

Judáš uveril, dal sa pokrstiť a odvtedy sa volal Quiriacus; keď umrel jeruzalemský biskup, nastúpil na jeho stolec. Helena však plná radosti zobrala kríž do Konštantinopolu. Pred smrťou drevo rozdelila a dala ho trom synom Konštantína, lebo verila, že drevo pokropené krvou Pána bude jasnou zárukou jednoty ríše. Tieto kusy Svätého kríža boli uchovávané v kostole S. Croce in Gerusalemme v Ríme. Mnohé ďalšie kostoly časom získali časti z týchto kusov kríža a všade požívajú veľkú úctu veriacich.

Socha sv. Heleny v Kostole sv. Heleny v Trnave.